

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Мурадян Наталії Сергіївни на тему «Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки 033 – Філософія.

На засіданні кафедри філософії та суспільних наук за участі: голови засідання – Проценко О. П., доктор філос. наук, професор, завідувачка каф. 701; Кузнецов А. Ю. докт. філос. н., проф. ХАІ, Більчук Н.Л. канд. філос. н., доц., Качуров Є. В. канд. філос. н., доц., Широка С. І. канд. філос. н., доц., Чмихун С. Є. канд. філос. н., доц., Ушно І. М. канд. філос. н., доц., Півень Г. Г. ст. викл., Гаплевська О. І. зав. лаб.; з кафедри психології (704), зав. аспірантурою Селевко В. Б. канд. філос. н., доц., а також запрошених фахівців: професор кафедри менеджменту культури та соціальних технологій Харківська державна академія дизайну і мистецтв докт. філос. н., проф. Артеменко А. П.; доцент кафедри філософії Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова, канд. філос. н, доцент Кунденко Я. М., (серед присутніх 3 д. філос. н. та 7 к. філос. н. в галузі 03 – Гуманітарні науки), відбулася публічна презентація дисертаційної роботи Мурадян Н. С. на тему «Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин».

На підставі обговорення змісту презентації дисертаційної роботи ухвалено висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації (результати голосування – одноголосно).

1. Актуальність теми дослідження. У сучасних реаліях суспільного життя інтенціональна правосвідомість набуває статусу активного та всебічного контролю над упорядкуванням та дисципліною, виступає гарантом гармонічного та сталого співжиття. Тільки у публічному комунікативному просторі людина може в повній мірі продемонструвати рівень своєї позитивної свободи, розкриваючи її через інтенціональність своєї правосвідомості. Очевидно, що сьогоденні публічний простір вирізняється своєю хаотичністю та невизначеністю в окремих питаннях щодо кризових ситуацій, саме тому важливим для навколишнього середовища людини стає інтенсивна стратегія співучасті, що сприяє збереженню гуманістичних ідеалів, принципів, високого рівня культури поведінки у всіх сферах буття, порядку, дисципліни та закону.

Головною особливістю правосвідомості завдяки її інтенціональності є та, що впливає на множину вхідних та вихідних чинників, що активно направлені на поведінку людини, стикаються на межі правосвідомості, трансформуються в іншу множину – передумов існування права, його фактичного буття.

Проблема реалізації волевиявлення людиною своєї волі – одвічна філософська проблема. Незважаючи на багатоманітність дослідження у різних галузях філософського знання, питання особистості в суспільних відносинах

найважливішим із яких є ставлення до свого суспільного обов'язку та моральних норм, залишається завжди актуальним та відкритим для вивчення та обговорення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалось відповідно до планів НДР гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського та в проблемному полі науково-дослідних робіт кафедри філософії та суспільних наук за темами: «Філософія ідентичності соціального суб'єкта» (№ Д/Р 01117U005561 від 01.01.2018.) , а також «Аксіосфера в культурі комунікативної динаміки сучасного суспільства» (№ Д/Р 0121U109606 від 01.03.21) і «Етос: форми присутності (№ Д/Р 0121U109089 від 01.03.21).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

1. Вперше:

- обґрунтовано міждисциплінарна стратегія комплексного дослідження феномену інтенціональності правосвідомості як спеціального предмету в сукупності теоретичних викладат стосовно соціогуманітарних знань, що дозволяє відкрити філософські проблеми дослідження, інтерпретувати та усвідомлювати інтенціональність правосвідомості як креативно орієнтоване на витворення стійких тенденцій соціальної взаємодії та поведінки людей в межах правової культури з урахуванням процесів віртуалізації соціальних відносин;

- феномен інтенціональності правосвідомості розглядається у трьох ракурсах філософського дослідження: у онтологічному, як самостійне явище, що історично змінюється в своїй структурній композиції та функціональній заданості, гносеологічному, як феномена, що оригінально існує в межах рефлексивної діяльності соціального суб'єкта, культурної поведінки людини та аксіологічного, який висвітлює присутність інтенцій правосвідомості у комунікативному просторі правової культури суспільства;

- виявлено антропологічний характер інтенціональності правосвідомості, і показано, що цей феномен включає раціональні та емоційні якості природного та штучного (символічного) характеру, які посилюють конвенційний характер спілкування людей в правовому полі соціальних відносин, а також є ключовим елементом формування правової культури в суспільстві та здатності людини розуміти свої права і обов'язки, відчувати відповідальність в умовах віртуалізації соціальних відносин;

- розглядаються процеси формування, розвитку та реалізації інтенціональності правосвідомості відносно моральної та правової нормативності, політичних стратегій щодо удосконалення розповсюдження правової культури та правосвідомості в сучасному українському суспільстві.

2. Удосканелено:

- положення , що інтенціональність правосвідомості вимагає постійного аналізу та адаптації правових систем до сучасних реалій, а також в розвитку нових підходів до розуміння моральних і етичних аспектів правопорядку;

- розуміння питання про те, що наявність навмисності в правосвідомості може дати більш глибоке вивчення природи правових норм і рішень, а також того,

яким чином соціальні суб'єкти досягають знань та розумінь щодо правової системи суспільства;

- уявлення про можливість віртуальної реальності в розширенні предметного поля інтенціональності правосвідомості, в наданні технологічного ресурсу для створення оригінальних засобів регулювання в сфері правової культури, а також в здійсненні універсальної платформи для спільного вирішення складних проблем правопорядку в діях і вчинках людей.

3. Отримали подальшого розвитку

- дослідження стосовно взаємозв'язку між навмисністю в правосвідомості та розвитком правових систем та інститутів в суспільстві, а також механізму змін соціальної та культурної нормативності, що безпосередньо впливають на стан інтенціональності правосвідомості, та на виконання правових норм і використанні різноманітних засобів їх застосування;

- розширення меж використання основ феноменологічних теорії та методу дослідження наявності феноменів свідомості взагалі та стосовно інтенціональності правосвідомості як його різновиду;

- вивчення факторів залучення населення, до нових віртуальних подій для удосконалення правосвідомості людей у розвитку правової культури демократичного суспільства.

4. Теоретичне та практичне значення результатів роботи.

Теоретичне значення отриманих результатів проведеного в дисертаційній роботі дослідження феномена інтенціональності правосвідомості, його сутності і специфіки функціонування та трансформації в поведінкову активність людини мають науково спрямовану світоглядну та методологічну основу для подальших філософських та міждисциплінарних науково теоретичних пошуків, пов'язаних з існуванням та волевиявленням людини в системі сучасних соціальних відносин, удосконалення інформативно-комунікативного простору в її існуванні та активності в умовах, яке глобалізується. Проведені дослідження предметно розкривають значні перспективи для подальшого з'ясування наукових проблем стосовно формування ціннісних орієнтирів поведінки людини в соціокультурній сфері суспільства з боку стану правової культури в умовах віртуалізації соціальних відносин. Практичне значення: положення та висновки дисертації можуть бути використані у якості практичного досвіду в сфері організаційної та управлінської діяльності, де важливо розуміння того, як люди сприймають, інтерпретують та застосовують норми права в своїй діяльності. Отримані результати даного наукового дослідження можуть вести к створенню більш прозорих та ефективних правових актів. Філософське розуміння інтенціональності правосвідомості та його практичне втілення впливає на зростання досвіду справедливої поведінки громадян суспільства, сприяє підвищенню морально-правого рівня суспільної свідомості, дисципліни і правопорядку взагалі, що викликає консолідацію і консенсус в стосунках людей та перешкоджають всім видам агресії та протистоянь

Практичне значення отриманих результатів:

Отримані наукові результати можуть бути використані у науково-дослідних та суспільних організаціях, органах місцевого самоврядування.

5. Апробація/використання результатів дисертації.

Результати досліджень автора обговорювались на наступних конференціях:

- Філософія в сучасному світі. Всеукраїнська науково-практична конференція. (2019, Харків, Україна)
- Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі. III Міжнародна науково-практична конференція (2020, Суми, Україна),
- Філософія в сучасному світі. Міжнародна науково-практична конференція. (2020, Харків, Україна)
- Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. IV Всеукраїнська науково-практична конференція. (2020, Харків, НДІ ППСН, Україна)
- Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання. XII Міжвузівський науково-практичний семінар.(2021, Харків, ХАІ, Україна),
- V Таврійські історичні наукові читання. Міжнародна науково-практична конференція. (2021, Одеса, Україна),
- Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві. II Міжнародна науково-практична конференція. (2021, Харків, Україна),
- Філософія в аксіосфері глобалізуючого соціуму. Міжвузівський міський науково-практичний семінар. (2021, Харків, ХАІ, Україна),
- Людина, культура, техніка в новому тисячолітті. XXIII Міжнародна Науково-практична конференція. (2022, Харків, ХАІ, Україна),
- Український дослідницький простір в у мовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук. Міжнародна науково-практична конференція. (2022, Харків-Рига)
- Філософія в аксіосфері глобалізуючого соціуму. Міжвузівський міський науково-практичний семінар. (2022, Харків, ХАІ, Україна),
- Філософія в сучасному світі. III Міжнародна науково-практична конференція. (2022, Харків, ХПІ, Україна),
- Актуальні проблеми та перспективи розвитку юридичної науки, освіти та технологій у XXI столітті в дослідженнях молодих учених. Всеукраїнська науково-практична конференція. (2023, Харків, Україна).

Розроблені автором наукові положення впроваджені в навчальному процесі кафедри Філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ».

6. Дотримання принципів академічної доброчесності.

За результатами науково-технічної експертизи дисертація Мурадян Н. С. визнана оригінальною роботою, яка не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Зміст основних розділів дисертації перевірено 22.12.2023 р. на наявність текстових запозичень в системі

«UNICHECK», в порівнянні з файлами бібліотеки корпоративного облікового запису Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Текст рукопису дисертаційної роботи не містить ознак академічного шахрайства.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За результатами досліджень опубліковано 18 наукових публікацій, у тому числі:

- 5 статей у фахових наукових виданнях (з них 1 у закардонному виданні),
- 13 тез доповідей опубліковано у збірниках матеріалів конференцій.

Статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

Мурадян Н.С. «Інтенціональність правосвідомості та свобода людини в умовах необхідного самообмеження». Вісник Львівського університету. Серія: «Філософсько-політологічні студії». Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. №34. С.70-77. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.34.10>

(журнал категорії Б, Наказ МОН України № 627 від 14.05.2018)

Мурадян Н.С. «Взаємозв'язок між волеви явленням людини та свідомістю в цілісній структурі людини». Науковий журнал «Перспективи. Соціально-політичний журнал». Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. №2. С.32-40.

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.2.5>

(журнал категорії Б, Наказ МОН України № 886 від 02.07.2020, додаток 4)

Мурадян Н.С. Вплив засобів масової інформації на свідомість людини та інтенціональність правосвідомості в соціумі. Науковий журнал «Перспективи. Соціально-політичний журнал». Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. №4. С.67-73. DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.4.10>

(журнал категорії Б, Наказ МОН України № 886 від 02.07.2020, додаток 4)

Мурадян Н.С. «Віртуальна реальність як нове середовище формування правосвідомості». Науковий журнал «Перспективи. Соціально-політичний журнал». Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. №1. С.66-72.

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.1.9>

(журнал категорії Б, Наказ МОН України № 886 від 02.07.2020, додаток 4)

Мурадян Н.С., Васильєва Л.А. «Інтенціональність правосвідомості людини в умовах необхідного самообмеження». Young Scholars Journal Scientific journal. Premier Publishing s.r.o. Praha. 2021р. № 1. С. 34-38.

DOI: <https://doi.org/10.29013/YSJ-21-1-34-38>

Особистий внесок: розглянуто роль морально-правових вимог у процесі самообмеження людини.

Тези у працях міжнародних та всеукраїнських конференцій:

Мурадян Н.С. «Феномен правосвідомості в соціально-культурній динаміці». Філософія в сучасному світі. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 22-23 листопада 2019 р. Харків: Видавництво «Точка», 2019. С. 148-149.

Мурадян Н.С. «Legal consciousness of a person in the face of global biological danger (On the example of the COVID-19 pandemic)». Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Частина 1. 29 травня 2020 р. Суми: Видавництво Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. С. 36-39.

Мурадян Н.С. «Інтенціональність правосвідомості людини як особливість феноменологічної свідомості». Філософія в сучасному світі. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 20-21 листопада 2020р. Харків: Видавництво ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020. С. 225-227.

Корній Н.С. (Мурадян Н.С.), Васильєва Л.А. «Інтенціональна свідомість людини публічної як позитивна свобода». Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Тези доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 20 листопада 2020р. Харків: НДІ ППІСН, 2020. С.44-46.

Особистий внесок: розглянуто взаємозв'язок свідомості людини та реалізація свободи у реаліях публічності.

Мурадян Н.С., Копилов В.О. «Інтенціональність в предметному поліфілософії права». Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання. Збірка наукових доповідей XII Міжвузівського науково-практичного семінару. Випуск 12. 16 лютого 2021р. Харків: Видавничий центр «ХАІ», 2021.С.67-69.
DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4554124>

Особистий внесок: розглянуто основні риси інтенціональної правосвідомості.

Мурадян Н.С. «Теорія ідентичності сучасного американського філософа Френціса Фукуяме». V Таврійські історичні наукові читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2-3 квітня 2021р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика»,2021. С.68-72.

Мурадян Н.С. «Традиція як аксіологічна детермінанта у формування правосвідомості». Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. 26–27 березня 2021р. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. С.66-67.

Мурадян Н.С. «Право в цифровому просторі». Філософія в аксіосфері глобалізуючого соціуму. Матеріали міжвузівського міського науково-

практичного семінару. 17-18 листопада 2021р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін.-т», 2021. С.30-31.

Мурадян Н.С., Копилов В.О. «Інтенціональність свідомості – свідомий чи навмисний перехід в розумовій діяльності людини». Людина, культура, техніка в новому тисячолітті. XXIII Міжнародна Науково-практична конференція. 28 квітня 2022р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін.-т», 2022. С.168-170.

Особистий внесок: розглянута діалектика свідомого та навмисного.

Мурадян Н.С. «Взаємозв'язок свободи волі та долі». Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук. Збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції. 31 травня 2022р. Харків-Рига. Електронне видання. С.157-159.

Мурадян Н.С. «Інтенціональні ознаки правосвідомості людини в повсякденному середовищі». Філософія в аксіосфері глобалазуючого соціуму. Міжвузівський міський науково-практичний семінар. 17 листопада 2022р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін.-т», 2022. С.9-11.

Мурадян Н.С. «Морально-правова свідомість на тлі сучасного філософського дискурсу». Філософія в сучасному світі. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. 18-19 листопада 2022р. Харків, 2022. С.153-156.

Мурадян Н.С. «Віртуальність та реальність: їх взаємодія, вплив на правосвідомість та правила безпеки і обмеження». Актуальні проблеми та перспективи розвитку юридичної науки, освіти та технологій у XXI столітті в дослідженнях молодих учених. Збірник матеріалів доповідей учасників всеукраїнської науково-практичної конференції. 3 березня 2023р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін.-т», 2023. С.120-123.

Всі наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою, отже вимоги пунктів 8 і Постанови КМУ від 12.01.2022 р. №44 виконані.

8. Загальний висновок

Дисертація Мурадян Н. С. є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка має теоретичну та практичну цінність, та в якій викладено авторський підхід до розробки теоретичних і методичних положень та рекомендацій з зазначених проблем особистості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин. Проведені дослідження характеризують Мурадян Н. С. як кваліфікованого та зрілого наукового працівника, здатного проводити теоретичні та практичні дослідження в галузі гуманітарні науки на високому рівні.

Дисертантка має широкий науково-інформативний кругозір, та повною мірою володіє методологією наукового пошуку.

Подана дисертаційна робота «Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин» Мурадян Н. С. відповідає спеціальності 033 – Філософія, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Враховуючи актуальність, теоретичну та практичну цінність роботи, наукову значущість результатів досліджень, рівень та самостійність досліджень дисертанта, рекомендувати дисертацію Мурадян Наталії Сергіївни «Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки зі спеціальності 033 – Філософія до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді в галузі знань 03 – Гуманітарні науки зі спеціальності 033 – Філософія.

Головуючий на засіданні кафедри
Філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
доктор філософських наук, професор

Ольга ПРОЦЕНКО